

De cultureel responsieve school

Masterclass

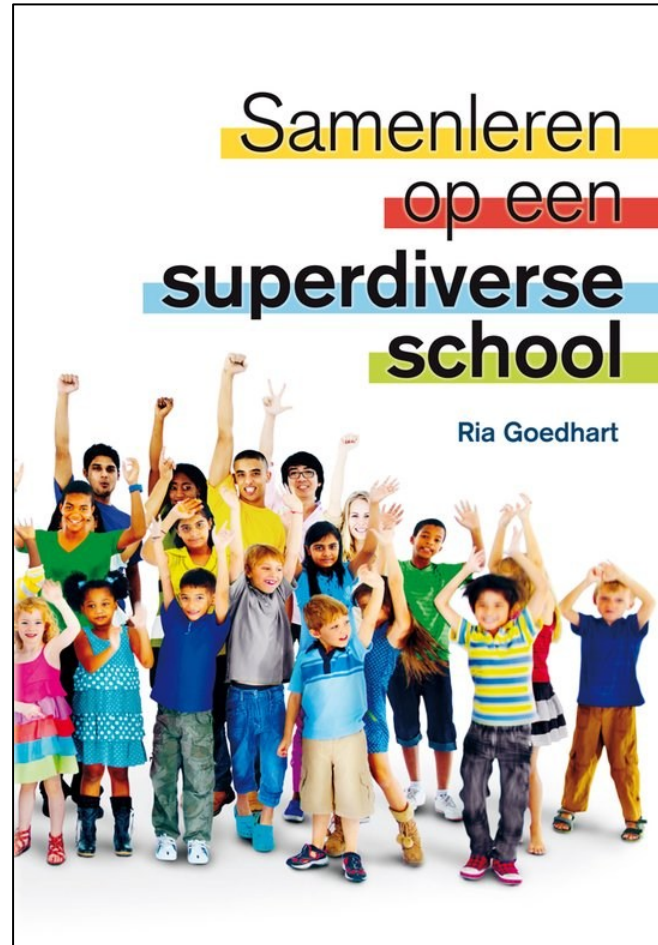
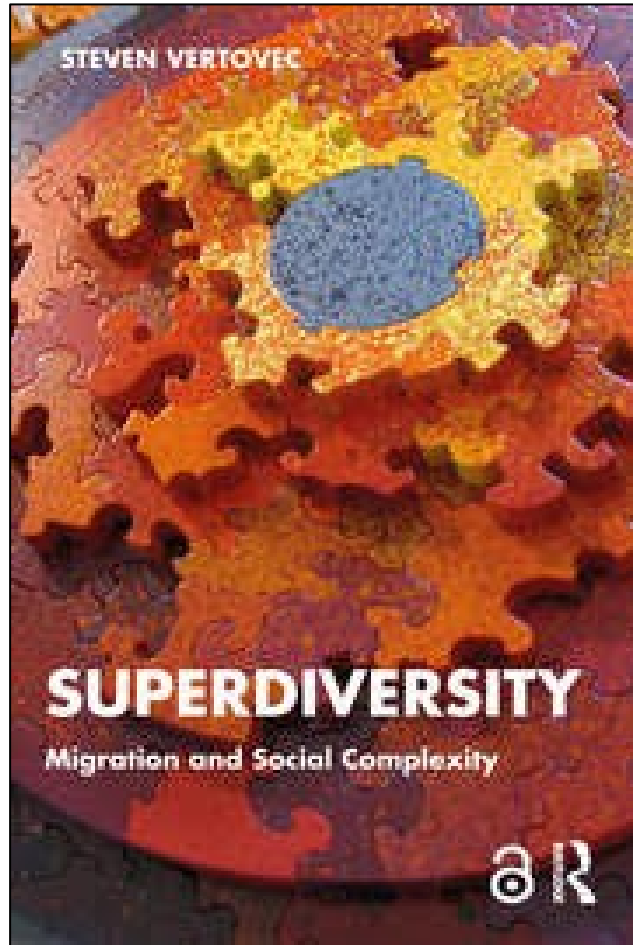
Ria Goedhart

5 maart 2026

Lowan

Zuid-Holland/Zeeland

Superdiversiteit (CBS, 2024).

Superdiverse school

Hoe houden we rekening met culturele diversiteit in de klas?

Wat is cultureel responsief partnerschap?

Welke goede voorbeelden kunnen we delen?

Hoe houden we rekening
met culturele diversiteit in
de klas?

THIRD EDITION

Culturally Responsive Teaching

Theory, Research, and Practice

GENEVA GAY

MULTICULTURAL EDUCATION SERIES JAMES A. BANKS, EDITOR

Hoe werkt het?

Culturele elementen worden niet genegeerd, maar juist meegenomen in het lesmateriaal, de thema's en de leeractiviteiten.

Lesinstructies worden aangepast aan de leefwereld van leerlingen, inclusief het benutten van hun thuistalen en -culturen.

Docenten verdiepen zich in de verschillende culturen die in de klas aanwezig zijn om deze beter te kunnen begrijpen en integreren.

Door het curriculum en de schoolomgeving cultureel representatief te maken, voelen leerlingen zich meer verbonden en gewaardeerd.

Leerlingen leren kritisch na te denken over culturele thema's, vooroordelen en de informatie die ze uit (sociale) media halen.

Het is een tweerichtingsproces waarbij zowel docenten als leerlingen van elkaar leren.

Bijvoorbeeld

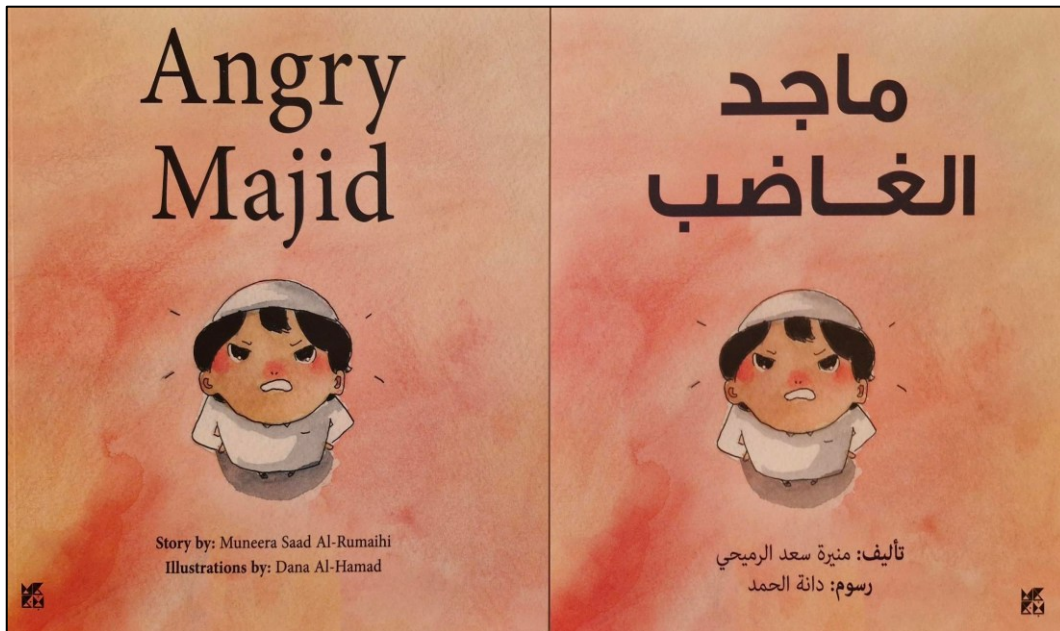
Maak gebruik van de diversiteit aan talen en investeer in taalontwikkellend onderwijs zodat leerlingen woorden en begrippen leren in de thuistaal en schooltaal.

Bijvoorbeeld rondom het thema voeding en culturele eetgewoonten. Vraag ouders en leerlingen vooraf in de thuistaal een woordveld te maken rondom het thema. Geef leerlingen in de klas gelegenheid de woordvelden met elkaar te bespreken. Maak woordenlijsten in de schooltaal en de thuistalen van de leerlingen. Help leerlingen gebruik te maken van de nieuw geleerde woorden en begrippen bij foto's van culturele eetgewoonten. Het gaat dan niet alleen over lepels, vorken, en messen, maar ook over met handen of stokjes eten, aan tafel, met een bord op schoot of op de grond. De leerlingen leren de begrippen 'bestek' en 'eetgewoonten' en de diversiteit is zichtbaar in de lesmaterialen en de klas.

Bijvoorbeeld

Maak gebruik van de diversiteit aan emoties en hun betekenissen.

Vraag ouders en leerlingen welke emoties zij kennen. Welke woorden geven zij daaraan in hun thuistaal welke woorden geven wij daaraan in Nederland? Hoe zien die emoties eruit (uitbeelden), vind je ze goed of niet goed, wat doe je als jij of een ander deze emoties ervaart? Zo kunnen er tekeningen gemaakt worden van situaties waarin de emoties ervaren worden, diverse aanverwante woorden besproken worden en staat er bij de tekening van een kind dat blij is niet alleen het woord 'blij', maar ook задоволений (blij in het Oekraïens) of مسرور (blij in het Arabisch). Of leerlingen leren dat boos zijn soms als een goede emotie gezien wordt (in de zin van voor jezelf opkomen) en soms juist niet (omdat je aanpassen meer wordt gewaardeerd).

Bij voorbeeld

Maak gebruik van de diversiteit aan cultureel kapitaal van ouders.

Ga in gesprek met ouders en nodig hen uit mee te denken over het verrijken van het curriculum met kennis van hun thuistaal en thuiscultuur. Een les over bomen en struiken betreft dan niet alleen de Nederlandse vegetatie, maar ook de enorme Poolse eiken met de namen van koningen en prinses en de Arabische jasmijn die in de straten van Damascus geurt als zoete parfum.

Waarom betrekken we ouders bij het onderwijs aan hun kinderen?

- ☐ passen leerlingen zich beter aan op school;
- ☐ is er minder verzuim;
- ☐ versterkt dat hun sociale vaardigheden;
- ☐ presteren ze beter in de klas;
- ☐ presteren ze beter bij toetsen;
- ☐ vergroot dat hun kans op af te studeren;
- ☐ vergroot dat de kans om op af te studeren overeenkomstig hun mogelijkheden (Epstein, 1997; Bryk et al., 2010; Henderson et al., 2002; Hill & Tyson, 2009; Warren, 2002).

Hoe betrekken we ouders bij het onderwijs aan hun kinderen?

Vormen van ouderbetrokkenheid	Uitleg
1. Ondersteuning ouderschap	Help alle gezinnen thuisomgevingen te creëren om leerlingen te ondersteunen; help scholen hun gezinnen kennen.
2. Effectieve communicatie	Ontwerp effectieve vormen van communicatie (school-thuis/ thuis-school) over het curriculum en voortgang van leerlingen.
3. Vrijwilligerswerk op school	Werf en organiseer hulp en ondersteuning van ouders voor de school en leerlingen.
4. Onderwijsondersteuning thuis	Adviseer gezinnen hoe te helpen met curriculum gerelateerde activiteiten, beslissingen en planning thuis.
5. Ouders meenemen in besluitvorming	Betrek ouders bij school-beslissingen en nodig ouder-vertegenwoordigers en pleitbezorgers uit; geef alle ouders een stem.
6. Samenwerking met de gemeenschap	Identificeer en integreer bronnen en diensten van de gemeenschap om het curriculum en gezinspraktijken te versterken.

Leraren ervaren de nodige uitdagingen in het betrekken van ouders bij het onderwijs aan hun kinderen. De vijf meest genoemde uitdagingen zijn de aanwezigheid van:

1. Verschillende talen

2. Verschillende onderwijssystemen

3. Verschillende rolperspectieven

4. Tijdsdruk

5. Machtsafstand

Deze uitdagingen vragen om:

Cultureel Responsief Partnerschap

(Bakker et al., 2013; Goedhart et al., 2025; Kayzer, 2021; Warren et al., 2022).

Wat wordt onder cultureel responsief partnerschap verstaan?

..het rekening houden met de verschillen tussen de thuistalen van de ouders en de schooltaal, het verzoek aan ouders hun kind thuis in de moedertaal te helpen, de inzet van tolken om met de ouders te communiceren, respect te hebben voor de rolopvattingen van ouders en het zoeken naar afstemming over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden (Bakker et al., 2013).

Wat vraagt cultureel responsief partnerschap in de ogen van ervaren leraren en ouders in het onderwijs aan nieuwkomers? (Goedhart et al., 2025).

	Leraren + Ouders	Leraren	Ouders
Houding	➤ Uitnodigend ➤ Begripvol	➤ Zorgvuldig ➤ Verantwoordelijk ➤ Coöperatief ➤ Bereid om te leren	➤ Beschikbaar ➤ Adviserend ➤ Daadkrachtig
Communicatie	➤ Responsief taalgebruik ➤ Toegankelijke communicatiekanalen	➤ Doel ➤ Setting ➤ Gespreksvaardigheden ➤ Non-verbale communicatie	➤ Persoonlijke benadering ➤ Gedetailleerde informatie ➤ Positieve uitingen

Thirdspace

De uitdaging is niet alleen om te leren over de perspectieven van ouders, maar ook om een ruimte te vinden waarin we samen kunnen werken met kennis van elkaars perspectieven. Soja (2009) noemt dit de derde ruimte.

Hoe zou die derde ruimte eruit kunnen zien?

Uitdaging 1: Omgaan met verschillende talen

- Een Syrische moeder zegt: "ربما يمكننا استخدام تطبيق المدرسة لاحقًا، لكن إذا كان أولياء الأمور جددًا، فسيكون من الجيد التواصل مع المعلمين بطريقة أسهل"
- "Misschien kunnen we de schoolapp later gebruiken, maar als ouders nieuw zijn, zou het fijn zijn met leraren te communiceren op een meer eenvoudige manier".

Omgaan met verschillende talen

PERSPECTIEVEN OUDERS KENNEN

- ✓ Wat is uw thuistaal?
- ✓ Spreekt u nog meer talen?
- ✓ Hoe kunnen wij u het beste bereiken?
- ✓ Maakt u gebruik van vertaalapps?
- ✓ Welke taal wilt u gebruiken tijdens gesprekken op school?
- ✓ Kent u mensen die kunnen tolken als dat nodig is?
- ✓ Welke taal spreekt u met de kinderen thuis?
- ✓ Wat vindt u ervan dat uw kinderen meertalig opgroeien?
- ✓ Heeft u afspraken thuis over het gebruik van de verschillende talen?

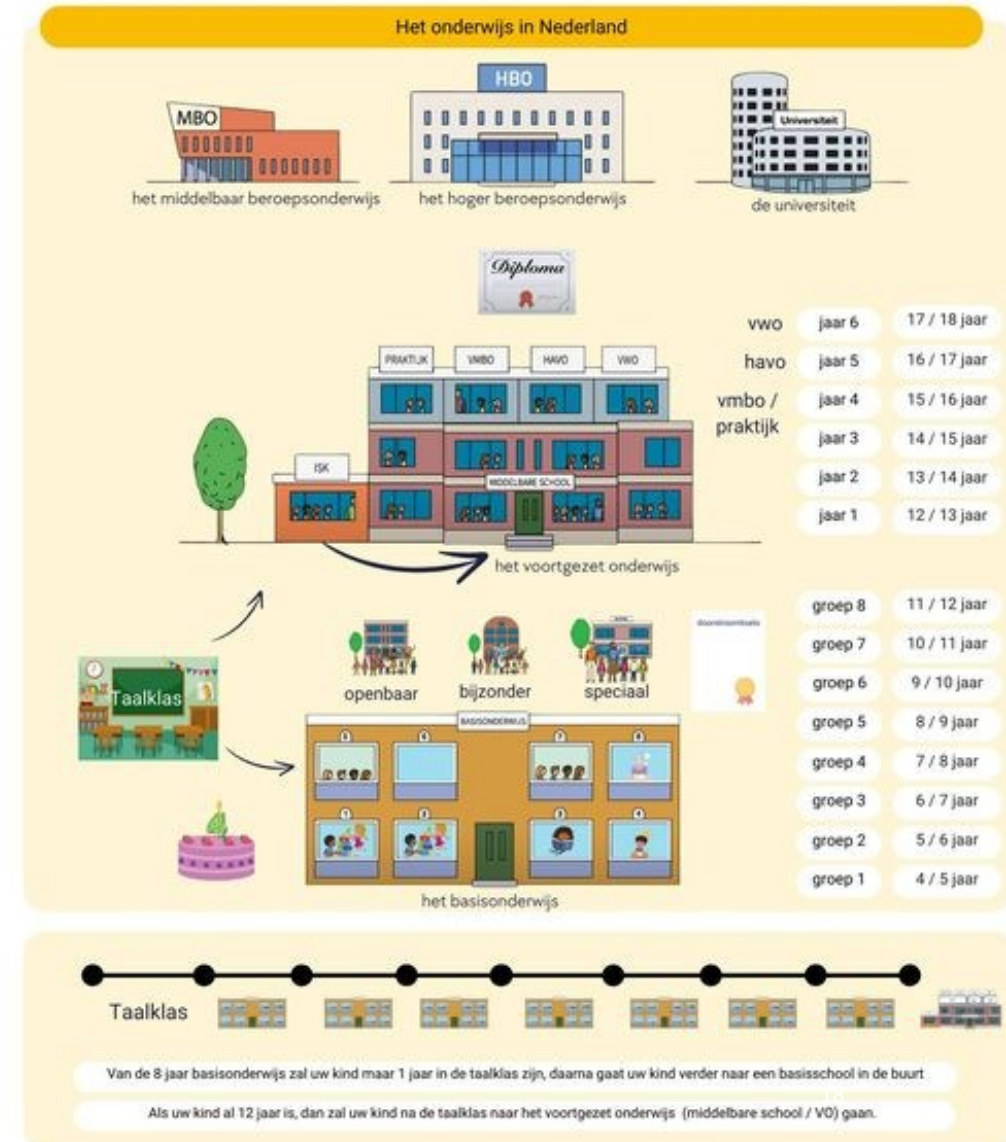
PERSPECTIEVEN SCHOOL DELEN

- ✓ Onze ervaring is dat jongeren het best een nieuwe taal leren als zij de kennis van hun thuistaal daarbij mogen gebruiken. Daarom vragen wij op school soms iets op te zoeken in de thuistaal of elkaar te helpen in de thuistaal.
- ✓ Ook vinden wij het belangrijk dat zij thuis de thuistaal blijven gebruiken en verder ontwikkelen door bijvoorbeeld boeken te lezen of samen films/docu's te bekijken in de thuistaal.
- ✓ Daarnaast kunt u samen de nieuwe taal leren door de woordenlijsten/teksten van school te bespreken. Ook kunt u samen met uw kind naar Nederlandse programma's kijken en in de thuistaal bespreken waar het programma over gaat.

Uitdaging 2: Omgaan met verschillende schoolsystemen

- Een Eritrese moeder lacht als ze denkt aan de eerste ouderavond op school en zegt: “ኢክ ኮን ኣለን ኡይት ደ ኢልስትፊቲስ ኦፕማከን ዋር ደ ኢንፎርሜቲ ኦቨር ጂንግ። ዳርና ብራችት ኢክ ኣልቲጅድ ኢማንድ ሚ ኦም ቴ ቶልከን፡ ኦፍ ኢክ ቤልደ ሚጅን ብሮር ሜት ደ ቫራግ ሚ ተ ሉይስተረን”.
- “Ik kon alleen uit de illustraties opmaken waar de informatie over ging. Daarna bracht ik altijd iemand mee om te tolken, of ik belde mijn broer met de vraag mee te luisteren”.

Omgaan met verschillende schoolsystemen

PERSPECTIEVEN OUDERS KENNEN

- ✓ Kunt u iets meer vertellen over het schoolstelsel van uw thuisland?
- ✓ Hoe werd dat onderwijs georganiseerd en wat leerde uw kind daar?
- ✓ Welke opleidingen heeft u gevolgd?
- ✓ Vond u het leuk om naar school te gaan?
- ✓ Vind uw kind het leuk om naar school te gaan?
- ✓ Zijn er lessen op school die u en uw kind beiden leuk vonden?
- ✓ Hebben u en uw kind speciale interesses?
- ✓ Wat vindt u belangrijk dat uw kind leert op school?
- ✓ Hoe kunnen wij als school en u als ouder daar het beste aan bijdragen?

PERSPECTIEVEN SCHOOL DELEN

- ✓ Tijdens de ouderavond leggen we (delen van) het onderwijssysteem van onze school uit. Ook laten we filmpjes zien van lessen.
- ✓ Tijdens de kijkmiddag laten we samen met de leerlingen zien waaraan we gewerkt hebben. De leerlingen leiden u dan rond door de school. Of we maken samen muziek, hapjes of geven een voorstelling.
- ✓ Iedere ouder krijgt op onze school 2 x per jaar een uitnodiging voor een gesprek over de vorderingen van hun kinderen. Tijdens de gesprekken laten wij u zien wat uw kind moet leren op school en hoe dat gaat. Wij bespreken wat goed gaat en wat nog moeilijk is. Als iets moeilijk is gaan we er meer aandacht aan besteden.
- ✓ Voor de ouderavond, kijkmiddag en rapportbesprekingen ontvangt u een uitnodiging via de app, deze berichten worden direct vertaald in de thuistaal.

Uitdaging 3: Omgaan met verschillende rolperspectieven

- Een Oekraïense moeder maakt de verschillen tussen leraren in Nederland en haar thuisland duidelijk: "В Україні в школі не прийнято говорити про інтереси своїх дітей. Я розумію, що тут це можливо, але поки не наважуюся".
- "In Nederland zijn leraren loyaler, zachter en praten ze meer. In Oekraïne zijn ze strenger, prominenter en misschien ook duidelijker."

Omgaan met verschillende rolperspectieven

PERSPECTIEVEN OUDERS KENNEN

- ✓ Had u in uw thuisland contact met de leraren van uw kind?
- ✓ Waar gingen die contacten over?
- ✓ Hielp u in uw thuisland uw kind met huiswerk?
- ✓ Leest u in uw thuistaal samen boeken/kijkt u docu's met uw kind?
- ✓ Spreekt u thuis met uw kind over school?
- ✓ Wat vindt uw kind leuk en wat vindt uw kind moeilijk?
- ✓ Als uw kind het leren van de nieuwe taal moeilijk vindt, wat verwacht u van school?
- ✓ Ziet u mogelijkheden uw kind daar thuis ook bij te helpen?
- ✓ Als uw kind zich niet prettig voelt op school, wat verwacht u van de school?
- ✓ Ziet u mogelijkheden uw kind daar thuis ook bij te helpen?

PERSPECTIEVEN SCHOOL DELEN

- ✓ Op onze school vinden we het belangrijk om samen te werken met ouders. Ouders kennen hun kinderen. Leraren kunnen van ouders leren, bijvoorbeeld wat hun kinderen nodig hebben om zich te concentreren.
- ✓ Als jongeren gespannen zijn kunnen leraren hun geruststellen maar ouders kunnen leraren vaak vertellen wat werkt, bijvoorbeeld een kop thee drinken, een boek lezen of juist even in beweging zijn.
- ✓ Leraren hebben weer geleerd hoe jongeren het beste leren. Soms is daar veel oefening voor nodig, dan vragen leraren ouders of er thuis ook geoefend kan worden. Ouders hoeven daarvoor niet de lesstof uit te leggen, het helpt als al zij samen met hun kinderen afspreken wanneer en waar zij hun huiswerk kunnen maken.

Uitdaging 4: Tijdsdruk

Een moeder uit Eritrea vindt het belangrijk dat zij een afspraak kan maken met de leraar als zij zich zorgen maakt over haar kind en dat zij adviezen krijgt van de leraar zodat zij weet wat zij thuis kan doen om haar kind te helpen. Zij zegt het een privilege te vinden dat zij “ብቅጥታ ሕፃናት ምሕታት” (direct vragen mag stellen).

Omgaan met tijdsdruk

PERSPECTIEVEN OUDERS KENNEN

- ✓ Hoe kunnen wij u het beste bereiken?
- ✓ Wanneer kunnen wij u het beste bereiken?
- ✓ Welke taal kunnen wij het beste gebruiken in de contacten met school?
- ✓ Maakt u gebruik van vertaalapps?
- ✓ Kent u iemand die informatie over school kan vertalen?
- ✓ Kunt u iemand die kan vertalen tijdens gesprekken op school?
- ✓ Heeft u vervoer beschikbaar als we op school een afspraak hebben?
- ✓ Weet u de weg naar en in de bibliotheek?
- ✓ Weet u de weg naar instanties voor hulp zoals...?

PERSPECTIEVEN SCHOOL DELEN

- ✓ Wij zijn bereikbaar van 08.00 uur tot 17.00 uur. U kunt ons bereiken via deze telefoonnummers. U kunt voor 08.00 uur of na 17.00 uur naar het 06-nummer een berichtje sturen. Tussen 08.00 en 17.00 uur beantwoorden wij de berichtjes.
- ✓ Als wij een afspraak maken op school met ouders zijn we gebonden aan de afgesproken tijd. Kunt u niet komen, wilt u ons dan bellen of appen?
- ✓ Op school maken wij gebruik van een Arabische en Turkse tolk, spreekt u een andere moedertaal dan vragen we u zelf een tolk mee te nemen of we maken gebruik van de tolkentelefoon.
- ✓ Berichten over de lessen in de klas versturen wij via de schoolapp. Op de ouderavond of bij de tolk/brugfiguur helpen we u met installeren en het gebruik als u dat fijn vindt.
- ✓ Tussen 08.00-08.30 en 15.00-15.30 uur kunt u altijd even binnenkomen voor vragen bij de brugfiguur. Heeft u meer tijd nodig voor uw vraag, maak dan een afspraak. Op de website van school kunt u telefoonnummers en adressen vinden van instanties voor specifieke vragen.

Uitdaging 5: Machtsafstand

Een Oekraïense moeder zegt:
"В Україні в школі не прийнято
говорити про інтереси своїх дітей.
Я розумію, що тут це можливо,
але поки не наважуюся".

"In Oekraïne is het niet
gebruikelijk om op school over
de interesses van je kinderen te
praten. Ik begrijp dat het hier
mogelijk is, maar ik durf het nog
niet te doen."

Omgaan met machtsafstand

PERSPECTIEVEN OUDERS KENNEN

- ✓ Waar heeft u veel kennis van?
- ✓ Zouden wij daar een beroep op mogen doen bij de lessen op school?
- ✓ Heeft u contacten met andere ouders?
- ✓ Zouden wij een beroep op u mogen doen bij het organiseren van ouderactiviteiten op school?
- ✓ Heeft u contacten met andere organisaties in de wijk?
- ✓ Ziet u mogelijkheden voor samenwerking tussen de school en deze organisaties?
- ✓ Voelen u en uw kind zich prettig op school?
- ✓ Wat moet de school blijven doen?
- ✓ Wat zou de school kunnen verbeteren?

PERSPECTIEVEN SCHOOL DELEN

Op onze school vinden we het belangrijk samen te werken met ouders. Dat geldt voor het ondersteunen van uw kind, maar ook voor het verrijken van de lessen op school en het verbeteren van de oudercontacten. Dat kan op allerlei manieren:

1. Door ons te helpen met voorbeelden uit uw thuisland over themalessen op school.
2. Door voor te lezen in uw thuistaal voor groepen leerlingen met dezelfde thuistaal.
3. Door uw kind te vragen naar het onderwijs op school.
4. Door met uw kind naar de bibliotheek in de stad te gaan.
5. Door op school te helpen in de bibliotheek, bij festiviteiten of de afsluiting van projecten.
6. Door deel te nemen aan ouderochtenden en ouderavonden.
7. Door de school te laten weten wat wij moeten behouden en of verbeteren.

U krijgt hiervoor uitnodigingen via.....

Wanneer dan?

Omgaan met:	Vragen naar én informeren over:	Wanneer?
Verschillende talen	Taalgebruik (gemeenschappelijk taal/vertaalmogelijkheden) en communicatiekanalen.	☐ Intake ☐ Kennismakingsgesprek ☐ Website ☐ Inloop
Verschillende schoolsystemen	Het schoolstelsel (organisatie) en curriculum inhoud (inhoud).	☐ Kijkmiddag ☐ Ouderavond ☐ Huisbezoek
Verschillende rolperspectieven	Beschikbaarheid (in kapitaal en tijd) en verantwoordelijkheden (wie doet wat).	☐ Appgroep ☐ Rapportbespreking ☐ Ouderlokaal ☐ Ouderwerkgroep ☐ Enquête ☐ Brugfiguur

Meer weten?

- Alhanachi, S. 'Welke culturele schatten neemt een leerling mee?' Stichting NIVOZ (november 2023). <https://nivoz.nl/nl/welke-culturele-schatten-neemt-een-leerling-mee>
- CBS. (2024). Integratie en Samenleven 2024. Centraal Bureau voor de Statistiek <https://longreads.cbs.nl/integratie-en-samenleven-2024/>
- Crul, M., & Lelie, F. (2023). De nieuwe minderheid: Over mensen zonder migratieachtergrond in de superdiverse stad. VU University Press.
- Goedhart, R. (2025). Cultureel responsief lesgeven: hoe superdiverse scholen om kunnen gaan met verschillen. Tijdschrift Intern Begeleiden (2), 8-11.
- Petri, D., Kassenberg, A., Denessen, E. & Luinge, M. Ken je leerling. Didactief (november 2023). <https://didactiefonline.nl/artikel/ken-je-leerlingen>